

УДК 658.18:658.27:658:29

О. П. Бутенко,
Харківський національний університет будівництва та архітектури

РОЗРОБКА ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ВИКОРИСТАННЯ ВТОРИННИХ СИРОВИННИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВАМИ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Автором досліджені резерви та шляхи вирішення завдання перспективного розвитку будівельної галузі, які забезпечують підвищення інтенсифікації будівництва. Розглянуто сучасний рівень інтенсифікації галузі. Запропоновано економічний механізм використання вторинних сировинних ресурсів, як шлях до вирішення проблеми.

The author studied reserves and solutions of a task of perspective development of construction and increase of level of intensification. The today's condition of branch is considered. It is offered the economic mechanism of use of production wastes, as possibility of a solution.

Ключові слова: економічний механізм, інтенсифікація будівельної галузі, вторинні сировинні ресурси, ресурсозбереження, енергоефективність.

Keywords: economic mechanism, construction intensification, second sources of raw materials, maintenances of resources, efficiency of expense of energy.

Вступ. Модернізація економіки України, регіональний розвиток та покращення інвестиційного клімату неможливі без підйому такої системної галузі економіки, як будівництво. Останнє характеризується значною залежністю від імпортних будівельних матеріалів, що гальмує впровадження передових технологій та підвищує вартість будівництва.

Пошукам шляхів забезпечення ефективного функціонування економічного механізму будівельної галузі приділено багато уваги у роботах зарубіжних та вітчизняних вчених-економістів таких, як С.В. Кара-Мурза [1], М. Вельш, С. Верне [2], Б.А. Колтинюк [3], В.П. Коровасєв, І.О. Апарін, А.І.Семенова, Г.Й. Крель [4] та ін. Запропоновані авторами напрями покращення діяльності економічного механізму будівельної галузі є вірними та актуальними, але потребують узгодження, або, іншими словами, комплексного підходу до вирішення проблеми використання як природних ресурсів так і вторинних сировинних ресурсів.

Постановка задачі. Метою роботи є вирішення завдання перспективного розвитку будівельної галузі, що примушує звернути особливу увагу на формування економічного механізму використання вторинних сировинних ресурсів будівельними підприємствами, який змог би стати не лише інструментом визначення потенціалу підприємств і оцінки досягнутого рівня ефективності, але і основою розвитку стратегії інтенсивного росту будівельного комплексу України.

Результати дослідження. Будівництво відноситься до галузі, що споживає велику частку природних сировинних ресурсів країни та значну частину продукції ряду інших галузей промисловості. Так у будівництві споживається 20-32% загальнонаціонального виробництва сталі, 17-34% алюмінію, 20-25% пластмас, 20-25% дерева [5]. Подальший економічний розвиток будівельної галузі в умовах високого енерго- та ресурсо- витратного господарювання потребує збільшення використання взаємозамінних сировинних ресурсів. Особливо це стосується мінеральної сировини та палива, що значною мірою впливає на зниження собівартості будівництва і є найважливішою складовою оцінки рівня інтенсифікації будівельної галузі. Загальновідомо, що зниження матеріаломісткості будівництва, як за обсягом на одиницю будівельної продукції, так і за номенклатурою матеріалів і виробів, що застосовуються, робить істотний вплив на економіку народного господарства в цілому.

До резервів та шляхів розвитку будівельної галузі відносяться: збільшення випуску прогресивних видів матеріалів і збірних конструкцій; підвищення ступеня концентрації та технічного рівня виробництва; модернізація діючих підприємств; всебічний розвиток комбінювання виробництва на основі комплексного використання сировини та відходів промисловості [119]. Матеріаломісткість будівельної продукції визначається як відношення матеріальних витрат у складі кошторисної вартості СМР до їх загального обсягу [101, С.84]. Чим менше цей показник, тим вище показник інтенсифікації витрати ресурсів у будівництві при збереженні ціни на ресурси, асортимент та структури будівельно-монтажних робіт. Але, враховуючи, що в державі до цього часу відсутні показники офіційної статистичної звітності щодо енергоємності ВВП, енергоємності видів продукції та валової доданої вартості у галузях, визначити матеріаломісткість будівельної продукції на рівні галузі неможливо [46, С.65]. Приблизну картину можна отримати порівнюючи показники вартості обсягів будівельних робіт (табл.1) та вартості будівельних матеріалів (рис. 1).

Табл. 1.

Показники вартості будівельних робіт, виконаних власними силами будівельних організацій за укладеними договорами підряду і субпідряду, та робіт, виконаних господарським способом, за 2011 рік [6]

	Виконано за 2011 рік, млн.грн.	У % до		Місце регіону	
		2010 року	загального обсягу виконаних будівельних робіт	За обсягами виконаних робіт	За темпами росту до 2010 року
Всього по Україні	60454,3	111,1	100,0	x	x
АР Крим	2218,0	96,3	3,7	9	22
Вінницька область	1446,4	120,1	2,4	11	5
Волинська область	630,6	123,3	1,0	21	3
Дніпропетровська область	4464,3	115,8	7,4	3	10
Донецька область	8871,0	136,0	14,7	2	1

Житомирська область	704,5	120,6	1,2	19	4
Закарпатська область	438,3	95,0	0,7	27	24
Запорізька область	1420,5	102,7	2,3	12	16
Івано-Франківська область	878,7	116,0	1,5	15	9
Київська область	2658,7	125,3	4,4	7	2
Кіровоградська область	544,7	117,5	0,9	23	6
Луганська область	1588,5	95,3	2,6	10	23
Львівська область	2538,1	96,6	4,2	8	21
Миколаївська область	1356,7	89,5	2,2	13	25
Одеська область	3516,2	116,5	5,8	5	8
Полтавська область	3303,9	102,5	5,5	6	17
Рівненська область	888,0	67,4	1,5	14	27
Сумська область	595,2	105,7	1,0	22	13
Тернопільська область	671,5	78,1	1,1	20	26
Харківська область	3815,5	102,5	6,3	4	18
Херсонська область	438,4	100,1	0,7	25	19
Хмельницька область	737,4	104,8	1,2	17	14
Черкаська область	768,5	104,5	1,3	16	15
Чернівецька область	721,0	98,3	1,2	18	20
Чернігівська область	498,1	114,7	0,8	24	11
м. Київ	14340,0	116,5	23,7	1	7
м. Севастополь	401,6	109,1	0,7	26	12

Зміна вартості будівельних робіт порівняно з 2010 роком, зумовлена подорожчанням палива, енергоресурсів та зростанням вартості будівельних матеріалів. Відновлення обсягів будівництва в Україні за останні роки сприяло їх збільшенню і вплинуло на обсяг будівельних матеріалів та якісні характеристики. Динаміка вартості будівельних матеріалів представлена на рис.1. з якого можемо спостерігати значний її приріст у порівнянні з минулими роками.

Табл. 2.
Вихідні дані до побудови діаграми з приросту вартості будівельних матеріалів відносно цін 2000 року

Назва буд.матеріалу	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
пісок	90%	100%	120%	180%	250%	380%	490%	495%	605%	622%	922%	1022%
цемент	90%	120%	120%	120%	180%	220%	300%	480%	598%	708%	901%	1019%
шебінь	90%	100%	100%	100%	130%	185%	280%	450%	571%	689%	787%	940%
цегла	90%	95%	110%	110%	115%	150%	250%	400%	521%	639%	740%	854%
арматура	90%	100%	110%	140%	180%	200%	220%	318%	432%	561%	652%	773%

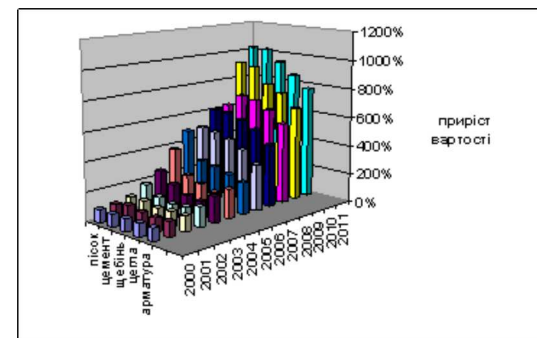


Рис. 1. Приріст вартості будівельних матеріалів відносно цін 2000 року [6]

Узагальнюючи наведені дані можна зазначити, що обсяги виробництва будівельних матеріалів повинні задовольняти потреби будівництва. Такий підхід потребує розвитку прогресивних будівельних матеріалів та конструкцій, технологій виробництва традиційних будівельних матеріалів, у тому числі з використанням відходів і попутних відходів промисловості, розробки енергозберігаючих технологій і заходів щодо раціонального використання енергоресурсів, взаємодія цих заходів у розробці ефективного економічного механізму використання вторинних ресурсів у промисловості. Отже, важливими резервами та шляхами розвитку будівельної галузі є: збільшення випуску прогресивних видів матеріалів і збірних конструкцій; підвищення ступеня концентрації та технічного рівня виробництва; модернізація діючих підприємств; всебічний розвиток комбінування виробництва на основі комплексного використання сировини та відходів промисловості.

Одним із напрямків перспективного розвитку ринку будівельних матеріалів є перехід до безвідходного виробництва, як результату дії складових технологічного, екологічного, організаційного, соціального та економічного характеру. Показником результативності безвідходного виробництва є його ресурсозберігаючий ефект, що отримується у прирості кінцевого продукту при скороченні обсягів використання природної сировини. За підрахунками економістів, використання безвідходних технологій дає дворазову економію фінансових засобів порівняно з розробкою й освоєнням нових природних ресурсів. Вплив науково технічного прогресу на використання відходів виробництва полягає у створенні можливості переходу до використання нових видів будівельних матеріалів, розробка яких є економічно доцільною.

Важливим показником результативності в такому разі будуть показники повного чи безвідходного використання ресурсів, використання у виробництві вторинних ресурсів промисловості, що зменшують собівартість товару і, таким чином, значно підвищують його конкурентоздатність. У свою чергу, розглядаючи такі складові, що забезпечують підвищення інтенсифікації будівельної галузі, як: використання енерго- та ресурсозберігаючих технологій, використання нових типів прогресивних конструкцій, технологій та виробів і матеріалів із заданими властивостями, використання вторинних сировинних ресурсів та безвідходних технологій, можна сказати, що їх виконання потребує окремого детального розгляду.

Автором пропонуються шляхи забезпечення успішного функціонування економічного механізму використання вторинних сировинних ресурсів підприємствами будівельної галузі (рис.2). Виконання поставлених операційних, тактичних та стратегічних завдань представлених на рис.2 забезпечують дієвість

економічного механізму використання вторинних сировинних ресурсів будівельними підприємствами та відповідас вимогам підвищення інтенсифікації будівництва. Якщо будівельні підприємства будуть здійснювати політику інтенсифікації визначену Мінрегіонбудом, як використання нових типів прогресивних конструкцій, технологій та виробів і матеріалів, використання енерго- та ресурсозберігаючих технологій, використання вторинних сировинних ресурсів та безвідходних технологій, то це забезпечить, як підвищення як їх прибутковості, так і перспективний розвиток економічного механізму діяльності підприємств будівельного комплексу, а також сприятиме соціально-економічному розвитку та добробуту населення.



Рис. 2. Економічний механізм комплексного використання вторинних сировинних ресурсів підприємствами будівельної галузі

Висновки. Будівельна галузь не може орієнтуватись на розвиток традиційного ресурсного потенціалу тими темпами, що спостерігались раніше. Така ситуація потребує принципово нового підходу до стратегії її економічного розвитку. Комплексне використання вторинних сировинних ресурсів повинне стати одним з головних факторів досягнення стійких темпів економічного зростання галузі. Стратегія ресурсозбереження та інтенсифікації будівельної галузі передбачає відмову від одноразового використання ресурсів. Збалансований та пропорційний її розвиток тісно пов'язаний з безвідходним типом виробництва, що заснований на комплексному використанні природно-сировинної бази, утилізації відходів як джерела сировини та матеріалів. Для успішного вирішення поставлених завдань потрібне детальне вивчення та пошук шляхів зниження собівартості будівельних матеріалів та конструкцій та розробки дієвого механізму ціноутворення прогресивних виробів та матеріалів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Kara-Murza S.G. Hodnoceni. Component vyzkymneho potecialu. – Teoie rozvoje vedy. Pr.1980, t.4, s.1,s.23-34.
2. Walsh V., Wearne S.H. Priject management for R&D equipment: A prescriptive attach R&D management, Oxford, 1981,vol.11, №3, p.123-125
3. Колтынюк Б.А. Территориальная организация строительства: (Прогноз, план, НТП) – Л.: Стойиздат. Ленингр. отд., 1986.-160с.
4. Коровасев В.П. Система показателей і методи визначення інтенсифікації будівельного виробництва / Интенсификация строительного производства в странах – членах СЭВ/ И.Л. Апарин, А.И. Семенова, Г.И. Крель и др., Редкол.: А.Н. Грамматиков (гл.ред.) и др. – М.: Стройиздат, 1985.- с.83-85
5. Мінрегіон планує зменшити імпортозалежність українського будівництва [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://minregion.gov.ua/index.php?option=com_k2&view=item&id=1195: про стан виконання галузевої програми підвищення енерго- ефективності у будівництві на 2010-2014 роки&Itemid=163&lang=uk
6. Галузева програма підвищення енергоефективності у будівництві на 2010-2014 роки [Електронний ресурс] Режим доступу: http://minregion.gov.ua/index.php?option=com_k2&view=item&id=1195: про стан виконання галузевої програми підвищення енерго- ефективності у будівництві на 2010-2014 роки&Itemid=163&lang=uk

Стаття надійшла до редакції 14.02.2012 р.



ТОВ "ДКС Центр"